

Ledenbericht

4e jaargang, no. 1 - maart 2018

Den Haag-Haaglanden
HUMANISTISCH
VERBOND

Van de redactie

Begin dit jaar kregen we een flinke slag te verwerken: het plotselinge overlijden van Hans Gouweleeuw. Hans stond midden in het leven en een dergelijke gebeurtenis zagen we niet aankomen. Hans was tot eind vorig jaar actief HV-bestuurslid. Hoewel hij de bestuurstaak in 2018 niet zou voortzetten, had hij wel allerlei ideeën en voornemens voor 2018 en volgende jaren om zich nog in te zetten voor het HV. In dit Ledenbericht herdenken we Hans in een 'in memoriam'.

Het jaar is nog kort. Toch hebben al weer activiteiten plaats gevonden. Op 25 januari was de Algemene Ledenvergadering (ALV), met een gezellige borrel na afloop. Uit de tijdens de vergadering gestelde vragen bleek een grote geïnteresseerdheid van de leden in het reilen en zeilen van het HV. Tijdens de vergadering traden twee leden af, Marianne Banning-Mul en Hans Gouweleeuw, drie nieuwe leden traden aan, Marjan Duijm,

Heleen Jonker en Jan Kammeyer, en vier leden, Henk Bakker, Inge Camfferman, Kees Overmeer en Luc Meuwese, zetten hun bestuurslidmaatschap voort.

Op 15 maart, net vóór de gemeenteraadsverkiezingen, organiseerden we onder de titel 'De toekomst van de lokale democratie' een Humanistisch Café. Spreker was Geerten Waling, historicus, auteur en politiek onderzoeker. Onderwerp was zijn net verschenen boek, geschreven met Wim Voermans, 'Gemeente in de genen', dat op 20 februari gepresenteerd was aan minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Het bestuur is al weer druk bezig met het programma voor 2018. Zo werd door Jos de Wit op 24 maart de Spinozawandeling georganiseerd, naar het boekje *Beschouwing & Beleving*, filosofische wandelingen door

Den Haag. Het boekje is trouwens al in 2^e druk verschenen. Twee volgende wandelingen, *Park Sorghvliet* en *Van Spinoza naar Voltaire*, zijn al ingepland. Voor de cursus over Thomas Mann is veel belangstelling, dus haast u met aanmelden.

Ook zijn we druk bezig met het tot uitvoering brengen van Paideia dat in september, van start gaat. Het eerste thema zal zijn Jugendstil. En samen met het landelijk HV-bureau wordt de Socrateslezing in Den Haag in december voorbereid.

Speciale aandacht vragen we voor de Wereld-humanismedag op 23 juni a.s. Deze dag wordt in gezamenlijkheid georganiseerd door de afdelingen Zuid-West en is zo goed als rond. Naast een interessant programma over circulaire economie en duurzaamheid, biedt de dag ook de mogelijkheden HV-leden van andere afdelingen te ontmoeten.

Agenda

Filosofische wandelingen

Kosten: €5,- p.p., ter plaatse te voldoen.

Informatie en aanmelden bij Jos de Wit: e-mail: josselinpdewit@hetnet.nl / t: 06-514 92 187.

Zaterdag 9 juni - Park Sorghvliet

Aanvang 14.00 u - duur van de wandeling: 2 uur - start en afsluiting Ingang Park Sorghvliet, Scheveningseweg 24 - na afloop discussie in een nabijgelegen horecagelegenheid. Aanmelden uiterlijk 7 juni bij Jos de Wit.

Zaterdag 18 augustus - Van Spinoza naar Voltaire, een Haagse reis door de Verlichting

Aanvang 14.00 u - duur van de wandeling: 2 uur - start bij grafmonument van Spinoza (achter de Nieuwe Kerk aan het Spui) - einde: Paleis Kneuterdijk - na afloop discussie in een nabijgelegen horecagelegenheid. Aanmelden uiterlijk 16 aug. bij Jos de Wit.

Het boekje *Filosofische Wandelingen* is ter plaatse te koop voor € 10,-. Zie ook bij *Nadere informatie hiernaast.*

Activiteiten onder voorbehoud. Voor nadere informatie zie de website:

www.humanistischverbondenhaag.nl

Nadere informatie

Met *Beschouwing & Beleving*, filosofische wandelingen door Den Haag, is Den Haag weer een wandelgidsje rijker. Het boekje (1^e druk december 2017; 2^e druk maart 2018) is een uitgave van het Humanistisch Verbond Den Haag-Haaglanden en is samengesteld door Inge Camfferman en Jos de Wit. Het boekje is fraai vormgegeven door Pasmans Drukkerij in Den Haag, en is een handzaam wandelgidsje. De wandelingen kunnen individueel gelopen worden, maar ook in groepsverband.

Groepswandelingen

De groepswandelingen worden verzorgd door Jos de Wit. Kosten groepswandeling: €5,- p.p., contant ter plaatse te voldoen. Informatie en aanmelding: e-mail: josselinpdewit@hetnet.nl / tel.: 06-514 92 187. Het boekje is tijdens de groepswandeling te koop voor € 10,-, contant te voldoen.

Het minimum aantal deelnemers is 6, het maximale aantal is 15. Bij slecht weer wordt de wandeling geannuleerd, dat wordt uiterlijk om 12 uur op de dag zelf besloten en aan de deelnemers doorgegeven. Gelieve daarvoor uw (mobiele) telefoonnummer door te geven.

In het boekje zijn vijf Haagse wandelingen opgenomen die voorzien zijn van tekst en uitleg, illustraties en een routekaartje:

- Spinoza in Den Haag • Van Spinoza naar Voltaire, een Haagse reis door de Verlichting
 - Rondje Hofvijver, grondleggers van de democratie • Park Sorghvliet • Scheveningen.
- De wandelingen duren, met uitzondering van de Spinozawandeling (1 uur), ± 2 uur.

Boekjes bestellen/kopen

De boekjes kunnen tevens besteld worden bij het secretariaat van HV-Den Haag-Haaglanden via info@humanistischverbondenhaag.nl, kosten € 10,- (excl. verzendkosten), en bij o.a. boekhandel Van Stockum, de VVV en Museum Beelden aan Zee.

Wereldhumanismedag - zaterdag 23 juni

Circulaire economie, een duurzame ontwikkeling
Bezoek aan Blue City, Maasboulevard 100, Rotterdam (parkeren mogelijk)
Tijd 13.30 – 17.00 u

De middag wordt georganiseerd in samenwerking met de HV-afdelingen Regio Zuid en vindt plaats in Rotterdam. In het programma zijn lezingen opgenomen door dr. Marc Davidson, milieufilosof, en Siemen Cox, ondernemer en initiatiefnemer Blue City. Daarnaast zijn er rondleidingen door Blue City. Tijdens de plenaire afsluiting zal o.a. Christa Compas, directeur Humanistisch Verbond, een woordje spreken. We sluiten af met een aangeklede borrel.

Achtergrond Wereldhumanismedag

Wereldhumanismedag wordt internationaal gevierd op 21 juni, de langste dag van het jaar. Humanisten en humanistische organisaties komen bij elkaar voor lezingen, conferenties en andere activiteiten. Tijdens de dag worden de waarden en idealen van het humanisme gevierd. Wereldhumanismedag stamt uit de jaren tachtig van de vorige eeuw toen humanistische groepen in de VS en Europa initiatieven namen voor de viering. Daarna heeft de Internationale Humanistische en Ethische Unie (IHEU) 21 juni uitgeroepen tot Internationale Dag van het Humanisme.

Aanmelden en kosten

- Aanmelden voor het programma **vóór 1 juni 2018** via info@humanistischverbondenhaag.nl.
- Kosten p.p.: € 10,00 - HV-leden / € 15,00 - niet-leden
- Betalen: Het bedrag van € 10,00 / € 15,00 overmaken op banknummer NL97 TRIO 019 8435 363 o.v.v. Wereldhumanismedag 2018.

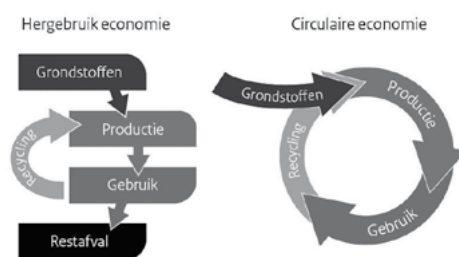
Busvervoer

- Voor HV-leden uit Den Haag, Leiden en Delft wordt busvervoer Den Haag-Rotterdam v.geregeld. De bus rijdt vanaf Den Haag CS direct naar de locatie van Blue City.
- **Aanmelden vóór 1 juni 2018**
- Vertrek CS Den Haag (busplatform): 12.45 u – Vertrek Blue City Rotterdam: 17.15 u
- Kosten p.p.: € 10,00 – HV-leden / € 12,50 – niet leden
- Betalen: Het bedrag van € 10,00/€ 12,50 overmaken op banknummer NL97 TRIO 019 8435 363 o.v.v. Busvervoer WHD 2018.
- Bij een ondergrens van 10 aanmeldingen wordt busvervoer geannuleerd. Mensen die zich hebben aangemeld krijgen hierover bericht en al gestorte gelden worden terugbetaald.

Blue City - een voorbeeld van circulaire economie

Een kringlooeconomie of circulaire economie is een systeem waarin geen grondstofvoorraden worden uitgeput en waarin reststoffen volledig opnieuw worden ingezet in het systeem. Er wordt dus slimmer omgegaan met grondstoffen en er is geen afval. Blue City werkt via het principe van de circulaire economie.

BlueCity is een broedplaats voor innovatieve bedrijven die hun reststromen aan elkaar koppelen. Binnen het ecosysteem van de deelnemende ondernemers is afval een waardevolle bouwsteen. De output van de ene is namelijk de input van de andere ondernemer. Zo wordt gezamenlijk een 'voorbeeldstad' gecreëerd voor de circulaire economie.

BlueCity heet BlueCity omdat het grotendeels gebaseerd is op de principes van de blauwe economie: werken met wat lokaal voor handen is, uitgaan van samenwerking in plaats van concurrentie en genereren van verschillende inkomensstromen, bijvoorbeeld door output van het ene proces te gebruiken als input voor een ander proces – allemaal precies zoals de natuur werkt.

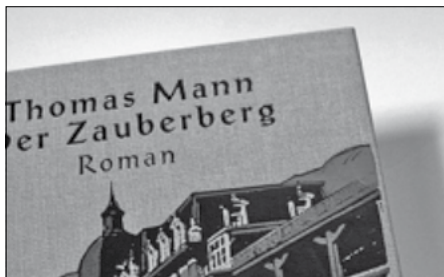
Cursus Thomas Mann

20 mei en 6, 13, 20 en 27 juni

Behandeld worden de film *Dood in Venetië* en de boeken *De Toverberg* en *Buddenbrooks*. Cursusleider: Trixie Hölsgens (Duitsland Instituut)

- Nutshuis, Riviervismarkt 5 - Aanvang 14.00 u
- Film op 30 mei in Filmkluis en cursus op 6, 13, 20 en 27 juni in Commissarissenzaal

De cursus bestaat uit vijf cursusmiddagen op woensdag waarin de boeken *De Toverberg* en *Buddenbrooks* centraal staan. Op

30 mei wordt gestart met de vertoning van de verfilming van het boek *De dood in Venetië*. De cursus wordt verzorgd door de germaniste en filosofe Trixie Hölsgens, verbonden aan het Duitsland Instituut. In 5 weken bespreken we uitvoerig de per-

sonages die Thomas Mann met zoveel ironie, maar ook sympathie heeft neergezet. We zullen gaandeweg de enorme filosofische rijkdom van het werk leren kennen en daarbij geregeld een uitstapje naar de filosofie van Friedrich Nietzsche maken.

Aanmelding en betaling uiterlijk 15 mei 2018. Kosten: € 75,- voor leden; € 90,- voor niet-leden. Het betreffende bedrag kan gestort worden op banknummer NL97 TRIO 019 8435 363 o.v.v. Cursus Thomas Mann 2018.

Aanmelden via: info@humanistischverbondenhaag.nl.

Hans Gouweleeuw, een humanist in hart en nieren

Op 1 februari jl. is Hans Gouweleeuw plotseling overleden. Hij was 72 jaar. Zijn overlijden kwam als een klap, Hans stond midden in het leven. Vanaf 2002 maakte Hans deel uit van het HV-bestuur Haaglanden, ook als voorzitter. De laatste jaren was hij vanuit het bestuur contactpersoon voor het project Een luisterend oor en verzorgde hij de cursussen. Zijn laatste actie was het op 25 november organiseren van de succesvolle lezing *Wat is God?* in het Nutshuis.

Hans was zeer actief in het HV en zat onder meer in allerlei organisaties en werkgroepen. Te noemen zijn onder meer de ledenwerkgroep die zich bezig hield met de toekomst van de vereniging en het bestuur van de Haagse Raad voor Levensbeschouwing en Religie. Ook als er demonstraties of andere activiteiten waren, kon je altijd een beroep op hem doen. Zo was hij op 15 mei 2014 spreker bij de manifestatie tegen minderhedenhaat in Nederland en Europa waarbij het Veiligheidspact tegen Discriminatie aan de regering werd aangeboden. Ook maakte hij zich sterk voor humanistisch raadswerk in gevangenissen. Zijn steeds terugkerend motto was: 'Zelf denken, samen leven'.

Op de Midwinterviering 2015, met centraal thema Vrede en Recht in relatie tot de vluchtelingenstromen naar Europa, stelde hij in zijn inleiding de vraag: "Wat kunnen en willen wij als humanisten doen? Hoe verhoudt de maatschappelijke onrust zich tot burgerschap, samen leven en tot onze humanistische kernwaarden als vrijheid van meningsuiting, verdraagzaamheid, tolerantie, respect en gelijkwaardigheid?"

Zijn antwoord was: "Juist in deze roerige tijden van toenemend individualisme, verharding, onverdraagzaamheid en marktdenken is het met elkaar de dialoog aangaan voor mij ook een van de belangrijkste kernwaarden en eigenlijk ook een oproep van onze humanistische levensbeschouwing. Volgens mij is de dialoog, het met respect echt, open en nieuwsgierig willen luisteren naar de opvattingen van elk medemens, uiteindelijk een van de allersterkste wapens."

Hans was humanist in hart en nieren en een wandelende encyclopedie. Hoe vaak zijn wij niet om de oren geslagen met de Amsterdamse Declaratie! Maar Hans haalde ook evenveel inspiratie uit de filosofie van de Vrijmetselarij, en wist boeiend te vertellen over de overeenkomsten en verschillen tussen beide stromingen. Eind vorig jaar regelde hij voor ons nog een werkbezoek aan het toen net geopende Vrijmetselarijmuseum in de Javastraat.

Lopende 2017 gaf Hans aan zijn HV-bestuurstaken per 2018 te willen beëindigen en weer andere zaken te willen gaan oppakken. Hij dacht er aan zich te gaan inzetten als vrijwilliger voor het project *Een luisterend oor*. Ook wilde hij meer tijd vrij gaan maken

voor zijn hobby's, zoals bridge, pottenbakken en reizen. En Hans zou Hans niet zijn als hij ook niet de tijd wilde gaan inruimen om zich nog verder te verdiepen in de filosofie van het leven.

In het decembernummer 2017 van dit Ledenbericht keek hij terug op zijn activiteiten en gaf ons nog wat wijze lessen mee. Vooral de cursussen Levenskunst en Kopstukken van het Humanisme waren voor hem zeer leerzaam geweest. Ook keek hij terug op een boeiende periode als lid van de Haagse Raad voor Levensbeschouwingen en Religies. En met humor memoreerde hij de situatie dat hij met een keppeltje op bij de Joods-Liberale Gemeente een verhaal mocht houden over het humanisme.

In zijn afscheidswoord deed hij ook een belofte: "Ons zo waardevolle gedachtegoed zal ik ook na mijn aftreden als bestuurslid zeker altijd actief blijven uitdragen. Zo denk ik bijvoorbeeld aan zaken als: duurzaamheid, het recht op zelfbeschikking bij een naderend levenseinde, het blijven leveren van een actieve bijdrage aan de jaarlijkse landelijke Week van de Dialoog en het mogelijk aansluiten als vrijwilliger bij ons belangrijke project *Een luisterend oor*".

Hans liep al jaren met het idee rond om een Centrum voor Humanistische Levenskunst in Den Haag te stichten. Dit zou een plek moeten worden waarin het humanisme bestudeerd en besproken kon worden, een centrum met lezingen, cursussen, workshops en dialoogbijeenkomsten. Gaande de tijd was hij hier zeker op teruggekomen. Het heeft niet zo mogen zijn.

Het bestuur

Religieus humanisme

Het humanisme kent vele stromingen. Het meest bekend is het seculier of modern humanisme, zo genoemd om een duidelijk onderscheid te maken met het religieus humanisme. Het woord "humanisme" om een niet-christelijke levensbeschouwing aan te duiden raakte al in de tweede helft van de 19e eeuw ingeburgerd.

Er zijn twee mogelijke vertrekpunten voor religieus humanisme: sommigen vertrek-

ken vanuit het humanistische gezichtspunt, maar staan daarbij open voor spiritualiteit, religieuze gevoelens of rituelen, anderen vertrekken vanuit een religieuze traditie (christendom, jodendom, islam) maar met een humanistische houding van 'redelijkheid'.

Dan is er nog een stroming, het spiritueel humanisme. Dit onderscheidt zich van het seculiere humanisme maar ook van het religieus humanisme. De spiritualiteit wordt gevonden in de eenheid met de natuur. De

mens heeft daarin zijn eigen plaats en verantwoordelijkheid. Geen religie met regels, wel een spirituele eenheid die geleefd kan worden in volle verantwoordelijkheid voor eigen daden.

Humanisme en vrijmetselarij

In dit Ledenbericht wordt stilgestaan bij het overlijden van Hans Gouweleeuw op 1 februari jl. Zoals in het 'In Memoriam' al wordt aangegeven, was Hans niet alleen humanist, maar ook enthousiast vrijmetselaar. Op 25 oktober 2012 gaf hij tijdens het Humanistisch Café Haaglanden een boeiende en persoonlijke lezing over de overeenkomsten en verschillen tussen beide stromingen.

Als eerbetoon aan Hans hieronder een samenvatting van zijn lezing:

Zowel humanisten als vrijmetselaren doen een principieel en primair beroep op ieders persoonlijke verantwoordelijkheid. In beide richtingen tref je de solidariteitsgedachte aan en een uitgesproken voorkeur voor het communicatiemiddel dialoog. Ook in de levenshouding van vrijmetselaren tref je veel humanistische elementen aan, zoals het verlangen naar vrijheid, autonomie en een sterke afkeer van indoctrinatie.

De vrijmetselarij biedt haar leden geen eigen exclusieve ideologie, maar staat een individuele levenshouding voor, die recht doet aan ieders persoonlijke inzichten, beginselen en waarden. De vrijmetselarij is geen 'religie', maar wil helpen zoeken naar een antwoord op levensvragen, en erkent tegelijkertijd de hoge waarde van de menselijke persoonlijkheid en de gelijkwaardigheid van mensen.

Bij de vrijmetselarij wordt gebruik gemaakt van vele symbolen en rituelen. Deze zijn veelal ontleend aan de oude middeleeuwse loges van de kathedraalbouwers. Die ambachtslieden vertaalden hun beroepstrots geleidelijk aan in een vast ritueel, bedoeld om de leden behalve technische kennis ook geestelijke verdieping mee te geven. Twee elementen vormen de basis daarin: zelfkennis – het werken aan de ruwe steen – en de verhouding tot de medemens.

De vrijmetselaar ziet het als een zeer belangrijke opdracht om te werken aan de ruwe steen die hij zelf is. Die moet hij geschikt maken om ingepast te kunnen worden in een bouwwerk dat uit levende stenen wordt opgebouwd. Het gebruik van werktuigen, bijvoorbeeld de hamer en de beitel, speelt daarbij een belangrijke rol. Door voortdurend te werken aan die 'ruwe steen' tracht hij een beter mens te worden.

Belangrijke symbolen in de vrijmetselarij zijn de passer en de winkelhaak. De passer helpt hem om in het leven de juiste maatvoering te bepalen. De winkelhaak is het symbool van haaksheid en rechtvaardigheid, het zoeken naar de 'rechte verhouding' tot de medemens. De rituelen zijn ontleend aan het gildesysteem.

Bij de aanneming tot leerling staat, behalve het opnemen in de broederschap, het verkrijgen van zelfkennis centraal. De gezellenbevordering en de meestersverheffing staan in het teken van respectievelijk de relatie tot de medemens en die tot het hogere, het transcendente, ook wel de Opperbouwmeester van het Heelal genoemd. Wat dat laatste begrip betreft, staat het iedere vrijmetselaar ook geheel vrij daar zijn eigen inhoud aan te geven.

Hierin zien we raakvlakken met het humanisme zoals de grondlegger van het Humanistisch Verbond, Jaap van Praag, het in 1953 verwoordde: "De mens is vormgever van zijn eigen bestaan krachtens zijn wezen en maakt deel uit van een kosmisch geheel."

Ook in beide beginselverklaringen vind je overeenkomsten. Humanisten willen de wereld en het leven uitsluitend begrijpen met menselijke vermogens, voor zover dat mogelijk is. De mens heeft het vermogen tot onderscheid, zijn rede, maar zeker ook zijn intuïtie en zijn gevoel. Humanisme en vrijmetselarij staan voorts beide voor rechtvaardigheid en respect voor de menselijke waardigheid. Voor een samenleving dus waarin mensen zich om elkaar bekommeren en samen zorg dragen voor kwaliteit van leven, voor zichzelf en voor elkaar.

En zowel de humanist als de vrijmetselaar gaan er in essentie van uit dat het aan ieder mens geheel zelf is te bepalen hoe hij of zij in het leven wil staan, met als centrale basiswaarden: vrijheid, verbondenheid, redelijkheid en verantwoordelijkheid.

Historie vrijmetselarij in een notendop

Het Engelse begrip freemason of vrijmetselaar duikt voor de eerste keer op in 1396 in documenten van de kathedraal van Exeter, Engeland. Het woord is een afkorting van het begrip freestone mason, in tegenstelling stond tot het begrip roughstone mason. Een ruwe steenmetselaar is een steenhouwer die werkt met grote en onbewerkte stenen. Hij doet het grove werk, waarna de vrije steenmetselaar zich kan bezighouden met het fijne werk, waarvoor meer kunde nodig was.

In 1495 wordt het begrip opgenomen in de rijks statuten van koning Hendrik VI van Engeland en in 1537 wordt het begrip gebruikt in Londen door een steenhoudersgilde, die haar leden als zodanig bestempelt.

In 1717 werd de eerste loge in Engeland opgericht en in ons land was dat in 1734, in Den Haag. In 1756 sloten tien loges zich aaneen tot de 'Grootte Loge der Zeven Vereenigde Nederlanden'. De naam werd in 1817 gewijzigd in de ook nu nog geldende: Orde van Vrijmetselaren onder het Grootoosten der Nederlanden.

Twee prinsessen uit het huis van Oranje hebben in de negentiende eeuw de functie van grootmeester bekleed: Prins Frederik, de jongere broer van Koning Willem II, die zelf ook vrijmetselaar was, en Prins Alexander, de jongste zoon van Koning Willem III.

Tijdens de koloniale periode breidde de vrijmetselarij zich uit naar de Antillen, Suriname, Ceylon, India, Zuid-Afrika, Rhodesië, Nederlands-Indië, China en Brazilië. Zestien loges buiten Nederland, onder andere op de Nederlandse Antillen en in Suriname, behoren nog steeds tot de orde.

In 1940 werd de orde door de Duitse bezetter verboden.

Colofon

Bestuur

Henk Bakker (voorzitter)
Inge Camfferman (secretaris)
Kees Overmeer (penningmeester)
Marjan Duijm (lid)
Heleen Jonker (lid)
Jan Kammeyer (lid)
Luc Meuwese (lid)

Secretariaat

Judith Mos

Adres: Prinsegracht 27, 2512 EW Den Haag

Telefoon: 06 - 573 70 445.

E-mail: info@humanistischverbondenhaag.nl

Website: www.humanistischverbondenhaag.nl

Redactie Ledenbericht

Inge Camfferman

Het Humanistisch Verbond, afdeling Den Haag-Haaglanden is een afdeling van het landelijk Humanistisch Verbond en werkt vanuit de statuten en het huishoudelijk reglement van het Humanistisch Verbond.

Vormgeving en druk

Pasmans Drukkerij, Den Haag

Oplage: 700 exemplaren

Het Ledenbericht verschijnt 4x per jaar